VIAȚA ȘI ACTIVITATEA LUI ȘTEFAN BEZDECHI

Ștefan Bezdechi
(1888—1958)

Documentația care stă astăzi la dispoziția cercetării pentru a se reconstitui viața și activitatea marelui cărturar Ștefan Bezdechi este în general săracă și discontinuă. Puține acte au ajuns pînă la noi[1], iar materialele publicate (anuare universitare, notițe biografice etc.) sunt extrem de laconice. Profesorul însuși, fire modestă și discretă, n-a vorbit despre sine decît arareori și numai în general, autobiografiile sale (cîte s-au păstrat) nu cuprind decît problemele și scrierile importante, lăsînd la o parte frămîntările cotidiene și activitățile paralele. Ca atare, orice încercare de a însuma acum, în cîteva pagini, un portret al savantului nu poate fi decît parțială.

Ștefan Bezdechi s-a născut la 24 aprilie 1888, în orașul Ploiești[2]. Dar familia lui (așa cum arată și numele) coboară din imigranți români macedoneni. Strămoșii lui au trăit în satul Vodena din Grecia; rude colaterale apar la începutul secolului nostru atît în Macedonia (Vodena, Livezi) cît mai ales în Cadrilater (Arabagilar, Asfatchioi, Gramostea)[3]. Nu știm care reprezentant al familiei și cînd anume s-a stabilit în nordul Dunării. În orice caz, părinții săi (Mihail și Mina) figurează în actul de naștere ca persoane „de protecțiune română"[4].

Familia viitorului profesor era nevoiașă. Ștefan fusese al cincilea din cei nouă copii ai lui Mihail Bezdechi, meseriaș pantofar. Copilul a crescut printre greutăți și lipsuri[5]. La școala elementară nu a strălucit. Calitățile lui deosebite ies la iveală în timpul studiilor liceale. Conștient de dificultățile materiale în care se zbătea familia, Șt. Bezdechi a încercat (1902) să obțină o bursă la Școala de Comerț din București. N-a reușit — iar acest insucces poate fi socotit fericit pentru cultura română.

---

[1] Păstrate la Arhivele Statului Cluj-Napoca, fond Ștefan Bezdechi (în continuare *S.B.*). Din corespondență n-au rămas decît piese puține și foarte disparate.

[2] *S.B.*, dosar XIV, f. 31.

[3] *S.B.*, dosar XII.

[4] Cf. supra, nota 2.

[5] Pentru pasajele următoare vezi: *S.B.*, dosar III, f. 32—35, 48; V. Mocanu, *Prefață* la vol. Șt. Bezdechi, *Gînduri și chipuri din lumea antică*, Cluj-Napoca, 1981, p. 5—40.

Căci așa a revenit la Ploiești, unde a absolvit liceul în 1907. Încă de pe acum își uimea profesorii cu dorința permanentă de instruire, volumul și calitatea lecturilor, dar mai ales ușurința cu care învăța limbi străine. Deja, greaca veche și latina îi deveniseră cît se poate de familiare.

Pentru a se întreține, elevul Ștefan Bezdechi trebuia să dea meditații copiilor din familiile înstărite. La absolvirea liceului, perspectivele erau sumbre: familia nu avea mijloace să-l trimită la facultate. O simplă întîmplare a făcut ca atunci să se pună în concurs o bursă la facultatea de litere din București, secția clasică. Ștefan Bezdechi a cîștigat detașat concursul. Soarta alesese bine: tînărul atît de dotat și muncitor își întîlnise vocația.

La facultate a avut parte de o pleiadă de mari dascăli, care au contribuit hotărîtor la formarea lui ca specialist. N-au lipsit nici diferendele cu aceștia, căci tînărul student se dovedea exigent și critic față de munca din facultate. Dar profesorii au știut să aprecieze corect personalitatea turbulentă a discipolului lor. Îndeosebi Vasile Pârvan, tînărul profesor de arheologie, cel care avusese cea mai aprigă dispută cu Ștefan Bezdechi, l-a încurajat și ajutat mereu. De altfel, tînărul Bezdechi, în ciuda staturii foarte mici și a sănătății precare, muncea intens și răspundea strălucit așteptărilor magiștrilor. A absolvit facultatea în anul 1911, *magna cum laude;* vorbea fluent franceza, germana, engleza, italiana și latina, cunoștea la perfecție greaca, se descurca în alte cîteva limbi europene, dar — mai ales — pătrunsese temeinic cultura și spiritualitatea lumii clasice și-i simțea plenar importanța pentru făurirea profilului spiritual al lumii moderne.

Sănătatea șubredă nu-i permitea să satisfacă serviciul militar; a fost reformat la o lună după încorporare. Acum, pentru Ștefan Bezdechi începea lupta dificilă pentru a-și afla un loc de muncă, un loc în care cunoștințele și valențele sale să-și poată găsi prețuirea cuvenită. Nu era tocmai ușor; perspectivele oferite absolvenților de studii umaniste nu erau prea încurajatoare. Timp de trei ani a funcționat ca profesor secundar suplinitor, la liceul din Ploiești unde studiase și la diferite licee din Capitală. Preda limbi clasice și limbi moderne, după cum se cerea. Dar n-a dezarmat. S-a străduit mereu să mențină vie legătura cu facultatea, singurul cadru în care putea activa un tînăr doritor să facă și altceva decît profesorat de rutină. Vasile Pârvan l-a sprijinit energic. Ștefan Bezdechi a primit în 1913 postul de „asistent onorific" al fostului său profesor, la catedra de Istorie antică; de fapt, era însărcinat cu un curs special de limbă elenă pe lîngă seminarul magistrului. Era o muncă frumoasă, în care tînărul absolvent s-a remarcat imediat, dar postul era „onorific", adică neremunerat. Trebuia să trăiască din supliniri pe la diferite licee. Oricum, se stabilise în București și putea urma „cursurile de seminar pentru doctorat" ale lui Vasile Pârvan.

În anul 1914 a cîștigat concursul pentru o bursă de studii clasice la Berlin. Dar n-a putut pleca decît în 1915. În capitala Germaniei, pe atunci una din capitalele mondiale ale literelor clasice, a audiat cursurile și seminariile celor mai mari specialiști ai epocii. Dar, după două semestre, a trebuit să plece în Danemarca, spre a-și reface sănătatea (vara, 1916). În Germania foametea și tuberculoza luau proporții amenințătoare. După intrarea României în război, Ștefan Bezdechi nu mai

putea reveni în țară. Așa că a trebuit să rămînă în Danemarca, trăind din lecții de limbi străine; ocazie cu care a învățat daneza și celelalte limbi scandinave. Le-a învățat destul de bine pentru a traduce din ele în română importante opere literare.

Cînd s-a înființat legația română de la Copenhaga, Ștefan Bezdechi a fost angajat ca interpret. Scăpat de grija traiului zilnic, a rămas în această funcție pînă în 1919, folosindu-și timpul pentru a continua studiile sale favorite, dar și pentru traduceri din și în limbile nordice. A tradus în daneză „Chestiunea Dobrogei" de N. Iorga, document de propagandă pentru România. Și, desigur, tot acum și-a desăvîrșit documentația pentru viitorul doctorat.

În 1919 a plecat în Belgia, la un frate de-al său stabilit acolo. Timp de 6 luni a trăit din economii, pregătindu-și cu febrilitate teza de doctorat. Între timp mai cizela traduceri din lirica greacă. Nu prea știa încotro s-o ia, cînd iată că maestrul său, Vasile Pârvan, îl cheamă grabnic în țară. I se oferea postul de profesor de limbă greacă la nou-înființata Universitate românească din Cluj.

Din 1919, Ștefan Bezdechi s-a stabilit la Cluj, unde avea să rămînă toată viața. Tînăra Universitate a Daciei Superioare îi încredința catedra de limbă elenă a Facultății de Litere și Filosofie, ca profesor agregat stagiar. Avea atunci 31 de ani. Va sluji cu credință Universitatea și catedra, inclusiv în anii războiului și ai refugiului, pînă la pensionare (1951). Munca intensă și calitatea realizărilor sale l-au îndreptățit curînd să devină agregat definitiv (1924), apoi profesor titular (1926)[6]. Între timp a survenit strălucita susținere a examenului de doctorat (14 octombrie 1920) la Universitatea din București, în fața unei comisii prestigioase (D. Onciul, D. N. Burileanu, D. Evolceanu, I. Valaori, V. Pârvan). Subiectul tezei sale trata *Autenticitatea Filipicei a IV-a (Demosthenis Philippica quarta)*[7]. Ea l-a consacrat definitiv pe Ștefan Bezdechi printre filologii noștri clasici de înaltă ținută.

În aceeași perioadă înregistrăm alte cîteva evenimente importante pentru existența lui. Mai întîi, stagiul de bursier al Școlii Române de la Roma (1923—1924) — din care vor rezulta, printre altele, două valoroase lucrări științifice[8]. Apoi, în 11 septembrie 1924, căsătoria cu Hermina Șoimuș[9]. Nu au avut copii. Trebuie observat că soția, o excelentă gospodină, n-a avut nici instruirea nici interesul pentru a putea aprecia preocupările intelectuale ale soțului ei. În sfîrșit, un scurt episod „politic": la îndemnurile unui prieten, coleg de facultate, Ștefan Bezdechi se înscrie în Partidul Țărănesc, cu puțin înainte de fuzionarea acestuia cu Partidul Național din Transilvania (vara 1926). Cu umor, nota mai tîrziu că „activitatea lui politică" s-a rezumat la plata cotizațiilor și prezența la unele ședințe. Firea lui timidă și onestă nu-l îndemna deloc

[6] Informații precise apar în *Anuarul Universității din Cluj*, tipărit regulat între 1920 și 1940.

[7] *S.B.*, dosar III, f. 16.

[8] *Ioannes Chrysostomos et Plato*, în *EDR*, I, 1923, p. 291—337; *Nicephori Gregorae epistulae XC*, în *EDR*, II, 1924, p. 239—377.

[9] *S.B.*, dosar XIV, diferite acte și copii.

spre politică; a demisionat din partid în 1928, adică chiar atunci cînd național-țărăniștii ajungeau la putere![10]

Anii care au urmat par privitorului de astăzi extrem de liniștiți. Viața profesorului Ștefan Bezdechi n-a mai cunoscut evenimente zgomotoase. În timp ce unii colegi acumulau onoruri răsunătoare ori funcții cu titluri pompoase, el se închidea tot mai mult în munca lui, fără altă dorință decît de a și-o îndeplini cît mai bine. Cei care l-au cunoscut au rămas cu amintirea unui om scund și firav, modest și discret, care nu dădea nici o atenție eleganței vestimentare, foarte puțin prezent în viața social-mondenă. Nu era un orator, iar la catedră nu manifesta nici o exigență excepțională. Impunea tuturor, colegilor și studenților deopotrivă, prin cultura și cunoștințele sale, dar mai cu seamă prin imensa delicatețe sufletească, prin bunul simț și omenia pe care, firesc, le dovedea clipă de clipă.

A fost numit „director al Seminarului de Filologie Clasică", revenindu-i deci îndrumarea acestui învățămînt în Universitate. În 1931—1932 a fost decan al Facultății de litere și filosofie, apoi — reales în fiecare an — prodecan pînă în 1938. A fost membru marcant al „Astrei" și al Comitetului de lectură al Teatrului Național din Cluj[11]. A primit „medalia jubiliară" a Universității, „Răsplata muncii pentru învățămînt" clasa I (1930) și „Coroana României" gradul de cavaler (1938)[12]. Cînd Institutul de Studii Clasice din Cluj (singurul de acest fel din România) a căpătat formă, el a fost primul său director[13]. Mult mai tîrziu, la 30 mai 1945, avea să-și vadă încununată întreaga activitate prin titlul cel mai înalt la care s-a ridicat și care, desigur, îi va fi adus cea mai mare bucurie: membru corespondent al Academiei Române, la Secțiunea Literară[14].

Aceste titluri, expresie a prețuirii de care s-a bucurat în lumea academică, confirmau o activitate profesională extrem de laborioasă, vastă și multiplă. Anii interbelici au fost pentru profesorul Ștefan Bezdechi și cei mai rodnici, era la apogeul forței creatoare, iar dificultățile nu făceau decît să-l incite mai mult. Dar activitatea sa a continuat, pe aceleași mari coordonate, și mai tîrziu, chiar și după pensionare, pînă în ultimele clipe.

Vom încerca s-o conturăm în cîteva cuvinte.

Firește, trebuie să avem mai întîi în vedere profesorul. Ștefan Bezdechi a predat limba și literatura greacă din 1919 pînă în 1951, activitatea sa didactică suprapunîndu-se cu perioada de existență a acestei catedre la Universitatea clujeană. Documentele păstrate dovedesc că a acordat atenție deosebită *literaturii* elene, culturii și filosofiei Greciei vechi. Nu a fost niciodată un lingvist. În general, cursul său principal trata istoria literaturii grecești, iar seminarul era axat pe lecturi și interpretări din clasicii antici. Această literatură greacă Ștefan Bezdechi o vedea în sens cît mai larg, de la Homer și pînă la scrierile patristice

[10] *S.B.*, dosar III, f. 8.
[11] Cf. supra, nota 6.
[12] *Ibidem; S.B.*, dosar III, f. 9—10.
[13] Cf. supra, nota 6 (anuarul pe 1930).
[14] *S.B.*, dosar II, f. 6.

ori primele secole ale lumii bizantine. S-a străduit să acopere întreaga problematică predînd alternativ anumite perioade, astfel încît studenţii să poată cunoaşte, de-a lungul a 4 ani de studii, toată această materie. Însă rolul precumpănitor revenea seminarului, căruia îi şi acorda o durată de două ori mai mare; aici funcţiona adevăratul „atelier", în care studenţii erau deprinşi să-şi pună în valoare disponibilităţile, să lucreze singuri[15]. Din aceste seminarii s-a născut şi un „Cerc al traducătorilor", care îi grupa pe cei mai valoroşi studenţi. Şi nu puţine personalităţi ale literelor clasice din România s-au format în aceste seminarii[16].

Un obstacol grav în calea muncii sale, adeseori reliefat cu durere, era slaba cunoaştere a limbii greceşti de către studenţi; mulţi trebuiau să pornească de la zero. Învăţămîntul clasic din România interbelică era apreciat, chiar de factorii de decizie ai acelei epoci, ca deficitar[17]. Poate că acestei nevoi i-a răspuns Ştefan Bezdechi prin introducerea, din al patrulea an de profesorat, a unui *proseminar* pentru începători, unde se făceau traduceri şi retroversiuni cu specială pondere pentru sintaxă (punctul slab al învăţămîntului clasic liceal)[18]. Remediul, chiar dacă doar parţial, a dat roade. În general, absolvenţii clujeni se descurcau strălucit la catedre, ducînd mai departe renumele facultăţii. Fireşte, aceste reuşite trebuiau să uşureze şi munca profesorului, cu noile generaţii de studenţi.

Cîteva manuscrise încărcate de adnotări dovedesc rigoarea cu care profesorul Bezdechi îşi pregătea cursurile. Deşi orientat cu precădere spre literatură, atingea mereu şi problemele generale de cultură şi chiar de viaţă social-economică a lumii antice[19]. Înţelegea nu doar necesitatea de-a explica fenomenul cultural şi literar pornind de la viaţa materială, ci şi faptul că tocmai accesul larg la cultura unei epoci trecute permite buna înţelegere a realităţilor ei economice, sociale, instituţionale.

Dar Ştefan Bezdechi s-a simţit cu adevărat în largul său la masa de scris. Opera scrisă lăsată în urma lui este impresionantă[20]. Întîlnim aici preocupările unui savant clasicist, care a lăsat studii temeinice şi ediţii critice ale textelor antice. Dar un loc chiar mai mare ocupă gînditorul, comentatorul cultural al acelor texte, interpretul sensibilităţii şi reflecţiei celor vechi pentru oamenii epocii noastre. A făcut, cu rară competenţă şi dăruire, această treabă delicată, veşnic necesară, atît în studii introductive şi prefeţe, cît mai ales într-o vastă operă publicistică, în coloanele marilor reviste de cultură. În sfîrşit, poate locul cel mai important din scrisul său revine traducerilor. Conştient de realitatea tristă a slabei cunoaşteri de către români a marii literaturi antice, şi-a îndreptat toate eforturile spre traducerea şi popularizarea clasicilor antici în România.

Nu vom enumera aici titlurile traducerilor sale. Ajunge dacă reamintim că îmbrăţişează cele mai diferite scrieri şi perioade. A tradus şi din latină, îndeosebi din Ovidiu. Dar cele mai multe traduceri privesc, na-

---

[15] Cf. supra, nota 6.
[16] N. Lascu, *In memoriam*, în vol. Şt. Bezdechi, *op. cit.*, p. 356—357.
[17] *Ibidem*, p. 356.
[18] Cf. supra, nota 6.
[19] *S.B.*, dosar I, f. 8—30, 33—42; dosar IV, f. 1—36, 105—119.
[20] O bibliografie incompletă în *S.B.*, dosar II, f. 1—5, 79.

tural, literatura elenă. Și le-a făcut cu spirit și sensibilitate de artist; el însuși scria uneori versuri, iar traducerile din lirica antică dovedesc nu doar erudiție, ci și talent poetic. La fel, numeroasele traduceri din proză ori din teatru. Dar l-a interesat în egală măsură filosofia. A tradus din Platon și Aristotel, tinzînd spre un *corpus* complet al operelor platonice. Multă atenție a acordat și scrierilor tîrzii, din zorii evului mediu: stau mărturie traducerile excelente din Ioannes Chrysostomos, Nicephoros Gregoras, Nonnos, Vasile cel Mare. Numeroase fragmente de traduceri, unele păstrate, altele doar semnalate, dovedesc același efort, același țel. Pe acest tărîm, rolul lui Ștefan Bezdechi în cultura română este uriaș. El a și fost recunoscut ca atare: Academia Română îl primea în rîndurile ei tocmai „pentru promovarea clasicismului în România". În același sens se înscrie și efortul său spre studierea clasicismului în cultura română; înregistrăm aici traducerile și monografia despre Nicolaus Olahus ori editarea cronicii lui Naum Râmniceanu.

Dar magistralul cunoscător al antichității clasice nu rămînea prizonierul propriului său domeniu. Dimpotrivă: profesorul Bezdechi înțelegea clasicismul ca un instrument formativ de prim rang, capabil a modela spiritul și sensibilitatea omului modern întru o umanitate superioară. Cunoașterea valorilor eterne ale antichității îi oferea, între altele, o solidă bază estetică, de pe care se apropia de întreaga cultură modernă. Și trebuie spus că a făcut excelente traduceri și din literaturi europene moderne. Îndeosebi din neogreacă (o „Antologie a liricii neoglecești" alături de cea a liricilor eleni antici), dar și din literatura daneză și, ocazional, din norvegiană ori suedeză etc. Urmărea cu atenție viața literară, română și străină, nimic din lumea literelor nu-i rămînea străin.

Publicistica lui este foarte vastă și atinge domenii variate. Unele articole se referă la probleme de actualitate ale vieții culturale și universitare. Cele mai multe vizează însă cultura antichității și, adeseori, receptarea ei în spiritualitatea modernă. Rolul lor în deschiderea omului de azi spre valorile trecutului rămîne considerabil.

O bibliografie a lui Ștefan Bezdechi rămîne încă un *pium desiderium*. Și totuși, ea ar fi cît se poate de necesară. Și ar trebui să ia în considerație și numeroasele lui manuscrise inedite, unele din nefericire pierdute pentru totdeauna...

Pe același teren, cel al îmbogățirii sufletului compatrioților săi prin cultura clasică, s-a plasat și activitatea sa de conferențiar. Învingîndu-și timiditatea, profesorul Bezdechi a înțeles nevoia de a coborî în rîndurile auditoriului larg, de a-i vorbi pe înțeles, de a-l îndruma spre marile valori culturale cu cuvinte simple, pornite din inimă. A ținut conferințe sub egida „Astrei", ori mai ales a „Extensiunii universitare". Fără a fi prea numeroase, conferințele sale erau foarte dense, bogate în fapte, dar mai ales în gînduri și atitudini. Avem unele mărturii despre puternica impresie pe care profesorul o lăsa ascultătorilor, nu atît prin farmecul persoanei sale, cît mai ales prin conținutul demersului intelectual[21].

Toate formele activității lui Ștefan Bezdechi pun în lumină un savant specialist, dublat însă de un spirit sensibil de artist. Dar ambele ar fi fost nedesăvîrșite dacă nu le-ar fi însoțit cugetătorul, promotorul

[21] N. Lascu, *op. cit.*, p. 358.

ferm al unei table de înalte valori morale și estetice, rezultate tocmai din erudiția iscoditoare. Cultura antică, în accepțiunea ei cea mai cuprinzătoare, era tratată nu ca un scop în sine, ci ca un mijloc de umanizare progresivă a receptorului ei, ca o cale măreață spre apropiere și conlucrare între oameni, între sensibilități și epoci diferite. Valorile clasice, verificate prin testul bimilenar, pot și trebuie să constituie temeiul solid la care să se raporteze creația modernă, oferă spiritului o armătură și criterii valorice. Este poziția pe care s-au plasat întotdeauna cei mai mari și mai buni slujitori ai culturii universale, clasicești ori neclasicești. Este și perspectiva care dă justă măsură efortului și intențiilor lui Ștefan Bezdechi, ca traducător și popularizator al culturii elene în spațiul spiritualității noastre.

Acum, cînd aruncăm o privire retrospectivă asupra acestei munci și acestui crez de o viață, trebuie să vedem și limitele activității profesorului. A slujit școala și cultura clasică cu înaltă competență, dar n-a știut să o impună ferm în fața contemporanilor săi. Nu era o fire de luptător. Este interesant de observat că vreme de două decenii n-a avut asistenți. Poate că schemele universitare, foarte restrînse, nu permiteau atunci angajarea unor noi cadre, dar poate că și magistrul însuși n-a insistat pentru acest lucru. Tineri merituoși, formați în preajma lui, s-au îndreptat mai curînd spre literele latine ori spre arheologie, fascinați și de personalitățile unor dascăli precum Teodor Naum, G. G. Mateescu ori C. Daicoviciu. Modestia imensă — și în fond atît de lăudabilă — a lui Ștefan Bezdechi l-a împiedicat să fie un adevărat maestru și șef de școală și poate că are partea ei de vină dacă Clujul nu a avut o adevărată școală de studii elene. Abia în ultimii ani de activitate a dispus de preparatori și asistenți în specialitate; însă desființarea catedrei, în 1951, a curmat aceste începuturi. O altă slăbiciune a constat în atenția redusă acordată limbii, studiilor lingvistice. Ca savant, Ștefan Bezdechi a fost cunoscut și apreciat în lumea academică de pretutindeni, dar numărul lucrărilor sale tipărite în limbi de circulație este destul de mic. A călătorit puțin și participarea sa la manifestările științifice internaționale — spre deosebire de cea a unor colegi mai puțin merituoși — a fost firavă. Recunoaștem, iarăși, un suflet delicat, muncit mereu de îndoială asupra propriei valori, de nejustificată subapreciere. Un dascăl al Universității clujene afirma că „modestia este cancerul conștiinței"[22]; dacă este așa, atunci Ștefan Bezdechi a suferit foarte mult de acest cancer.

Anii refugiului n-au întrerupt munca profesorului. Ea a continuat, cu valențe și direcții noi, după război. În anul 1951 Ștefan Bezdechi se apropia de pensie. Tot atunci, Ministerul Învățămîntului găsea de cuviință să renunțe la studierea limbilor și culturilor clasice. Pensionarea profesorului Bezdechi a coincis cu desființarea catedrei pe care o slujise toată viața. Studiile clasice intrau într-o criză prelungită, al cărei deznodămînt el nu avea să-l mai vadă.

Ultimii ani ai lui Ștefan Bezdechi s-au scurs sub semnul bolii și grijilor materiale. Dar a continuat să lucreze. Numeroase traduceri vor

[22] Afirmația aparține prof. dr. doc. Traian Vaseșescu, multă vreme șeful disciplinei Radiologie la I.M.F. Cluj.

vedea acum lumina tiparului, îndeosebi din filosofii antici — dar și din Nicolaus Olahus, Erasmus ori Thomas Morus. Unele i s-au tipărit abia postum. Editurile îl cunoșteau și-l solicitau[23]. O altă latură, nouă, a constituit-o colaborarea la colectivul însărcinat cu traducerea și editarea documentelor medievale privitoare la istoria noastră. Era un cîmp de cercetare cu totul nou, care punea probleme lingvistice și culturale nebănuite. Cu o tinerețe spirituală uimitoare, Ștefan Bezdechi s-a implicat în această muncă, izbutind să afle satisfacție în tălmăcirea acestui limbaj straniu, neîntîlnit încă.

Boala i-a impus grele suferințe în ultimele săptămîni. S-a stins din viață la 25 martie 1958, cu puțin înainte de a împlini 70 de ani[24].

Documentele ajunse pînă la noi conturează tabloul moștenirii *materiale* lăsate. Este ridicol de mică: bunuri în valoare de 2.500 lei, între care un loc mare ocupă un iatagan (amintire de familie) și o mașină de scris. Se mai adăuga o parte dintr-o casă[25]. Dar adevărata valoare o constituia biblioteca sa, al cărei inventar s-a păstrat: 448 cărți și 56 manuscrise[26]. Pentru aceste bunuri, fără nici o atenție la valoarea lor spirituală, s-au judecat moștenitorii (un frate și soția), într-o meschină dispută. Ambii, greu strîmtorați materialicește, au risipit partea de bibliotecă și manuscrise ce le revenise.

Adevărata moștenire a lui Ștefan Bezdechi nu este aceasta. Ea se constituie din valorile spirituale, imposibil de evaluat în bani, pe care le-a produs cu dărnicie proteica lui activitate. Și ea aparține, firesc, tuturor, societății noastre și culturii universale.

Nu trebuie să risipim această avuție.

Comemorarea centenarului nașterii marelui cărturar trebuie să ne facă atenți asupra necesității de a valorifica așa cum se cuvine *adevărata* sa moștenire. Nu l-am putea onora mai frumos decît cunoscîndu-i și înțelegîndu-i opera. O bibliografie a sa și reeditări critice ale principalelor sale scrieri[27] sunt absolut necesare. Ca și reeditări periodice ale traducerilor marilor autori eleni. Dar, mai ales, este necesar ca slujitorii de azi ai literelor antice, cercetătorii de orice fel ai antichității, să revină periodic la scrisul înaintașilor în acest domeniu, la mesajul cultural pe care ei ni l-au adus din antichitate. Iar între aceștia, un loc de frunte a ocupat și va ocupa mereu Ștefan Bezdechi.

RADU ARDEVAN

---

23 *S.B.*, dosar V.
24 *S.B.*, dosare III (f. 6) și XIV.
25 *Ibidem.*
26 *S.B.*, dosar VI, 29 f.
27 Un început îl constituie volumul citat al lui Șt. Bezdechi, întocmit și adnotat de Veronica Mocanu (citează și cele mai multe lucrări ale profesorului clujean, fără a constitui însă o bibliografie sistematică).

LA VIE ET L'ACTIVITÉ DE ŞTEFAN BEZDECHI

(Résumé)

On tache d'esquisser la vie et l'activité de Ştefan Bezdechi (1888—1958), professeur de langue et littérature grecques à l'Université de Cluj (1919—1951). Il est né à Ploieşti et a fait ses études universitaires à Bucarest. C'est d'une manière remarquable qu'il maîtrisait les langues classiques et quelques langues modernes. Il a travaillé quelques années comme professeur de lycée et a passé deux semestres en tant qu'étudiant à l'Université de Berlin. Entre 1916—1919 il a vécu à Copenhague, où il a appris les langues scandinaves. En 1920 il a passé son doctorat.

A partir de 1919 Şt. Bezdechi a fonctionné comme professeur à l'Université de Cluj. Il s'est avéré un grand connaisseur de la langue et de la culture grecques et s'est affirmé comme un professeur d'exception. Il a rendu de grands services dans l'oeuvre de popularisation de la culture classique par des conférences, des publications, des traductions et des préfaces. Il a traduit de nombreuses oeuvres littéraires et philosophiques de l'Antiquité et de l'époque byzantine. Il a fait également des recherches philologiques de grande valeur sur des textes antiques. En 1945 il devient membre correspondant de l'Académie Roumaine.

On ne possède pas encore une bibliographie de Şt., Bezdechi. Beaucoup de ses manuscrits sont perdus. Il a continué à écrire et à traduire même après avoir pris sa retraîte, jusqu'à sa mort. Il projetait la traduction intégrale de l'oeuvre de Platon et d'Aristote.

Le professeur Bezdechi a été apprécié pour son humanisme, sa délicatesse d'âme et son attitude généreuse. Il a été doyen et vicédoyen de la Faculté ainsi que directeur de l'Institut d'Études Classiques de Cluj. Mais, nature modeste et timide, il ne s'est pas affirmé dans la vie sociale de l'époque, ne s'est pas enrichi, n'a pas acquis de titres pompeux. Il a été peu connu dans le pays et à l'étranger, car il n'a fait aucun effort en ce sens.

Il faut que l'oeuvre de Ştefan Bezdechi soit aujourd'hui connue et appréciée comme elle le mérite.